

Faktorer som bidrar till småbarnsföräldrars upplevda separationsångest

Tina Nilsson

D-uppsats i Psykologi vt 2006 (15p)
Handledare: Elia Psouni
Institutionen för beteendevetenskap
HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Factors that contribute to feelings of separation anxiety in parents of small children

Tina Nilsson

For some parents feelings of worry and guilt when leaving their child temporarily can be devastating. A quantitative study was conducted in order to investigate separation anxiety in parents of small children and elements that influences this particular feeling of worry and guilt. Our first aim was to inquire relationships between parents' experienced feelings of separation anxiety and their beliefs about parenting connected to the social Myth of Motherhood. The second aim was to investigate if there were any relationships between parents' reported separation anxiety and the anxiety dimension in their adult attachment profile. The results of the study came from 76 parents, 47 mothers and 29 fathers from Southern Sweden. Results showed no significant differences between mothers and fathers in separation anxiety. Further results indicated that parents' feelings of worry when separated from their children were positively related to beliefs that maternal behaviour is biologically determined and to the anxiety they reported in their adult relationships, accordingly to the hypothesis of the study. Parents' age was also a significant predictor of intensity of separation anxiety, with younger parents reporting more anxiety. An interesting finding is that worries related to how the child is affected by separations were a significant predictor of separation anxiety reported by fathers but not mothers.

Keywords: Separation anxiety, Beliefs about parenting, Adult attachment, Myth of Motherhood, Parents of small children.

Faktorer som bidrar till småbarnsföräldrars upplevda separationsångest¹.

Tina Nilsson

Hos några föräldrar kan känslor av oro och skuld vara dominerande när de tillfälligt skall vara ifrån sitt eller sina barn. För att vidare undersöka separationsångest hos dagens småbarnsföräldrar och faktorer som påverkar den, utfördes en kvantitativ enkätundersökning, där resultaten från 76 småbarnsföräldrar, 47 mammor och 29 pappor, i södra Sverige analyserades. Avsikten med studien var att utröna samband mellan föräldrarnas rapporterade separationsångest och deras grundföreställningar kring föräldraskapet knutna till den sociala Myten om Moderskapet. Det undersöktes vidare om det fanns ett samband mellan upplevd föräldraseparationsångest och föräldrarnas anknytningsprofil, främst gällande ångest dimensionen. Resultaten visade inga signifikanta skillnader mellan mammor och pappor i föräldraseparationsångest. Resultaten pekade på att separationsångesten hos föräldrarna är positivt relaterad till en grundföreställning att moderligt beteende är biologiskt bestämt samt till ångestanknytningen i vuxna relationer, följaktligen enligt studiens hypoteser. Föräldrarnas ålder påverkade också deras rapporterade separationsoro, ju yngre föräldern desto mer separationsångest de rapporterade. En intressant iakttagelse i studien var att prediktorerna i fokus hade olika stark betydelse för den upplevda separationsoron hos respektive föräldrar.

Nyckelord: Separationsångest, Grundföreställningar om föräldraskapet, Vuxenanknytning, Myten om moderskapet, Småbarnsföräldrar.

I genomsnitt föds det årligen omkring 100,000 barn i Sverige och runt 1600 adopteras (Statistiska Centralbyrån, 2005). För de nyblivna föräldrarna är det en omvälvande tid då helt nya upplevelser uppenbarar sig för dem. Nya relationer, erfarenheter och uppgifter uppdragas för dessa föräldrar, samtidigt som de ser sig själva ur ett nytt perspektiv och annorlunda sätt. Det blir ett nytt steg i livsutvecklingen för individen, med både positiva och negativa emotioner som tar vid (Wetherell, 2000). Ett välkänt och viktigt begrepp som beskriver emotioner hos småbarnsföräldrar är separationsångest, en stark ångestkänsla hos föräldern när hon/han tillfälligt skall vara ifrån sitt barn, framför allt sitt spädbarn (Hock, McBride & Gnezda, 1989). Tidigare studier har visat att separationsångest hos föräldrarna påverkas av deras inställning till föräldraskap, huruvida de arbetar eller inte men framför allt hur föräldrarnas självbild ser ut och hur självkritiska de är (Hock & Lutz, 1998). Den vuxna individens inställning till

---

¹ Ett stort tack till min handledare, Elia Psouni, för all värdefull hjälp och feedback och som för några år sedan inspirerade mig till mitt ämnesval om föräldraskapet. Jag vill tacka min sambo Martin som motiverat och stöttat mig under uppsatsskrivandet, mycket är din förtjänst att uppsatsen genomfördes. Tack för allt stöd, familjen Nilsson och Svensson. Men framför allt tack till alla föräldrar som ställt upp och besvarat min enkät, tack!

föräldraskap har visat sig påverkas starkt av ideal och sociala myter, till exempel den så kallade Myten om Moderskapet (Psouni, 1999). Men några forskningsstudier kring föräldrars separationsångest i relation till föräldrars grundföreställningar om föräldraskap, som är knutna till *Myten om Moderskapet* saknas. Därför fokuserar den aktuella studien på relationen mellan separationsångesten och föräldrars grundföreställningar knutna till *Myten om Moderskapet*. Parallellt undersöks det om föräldrars separationsångest kan sättas i samband med den vuxna individens generaliserade anknytningsinställning. Tidigare studier angående föräldrars separationsångest och anknytning i vuxna relationer, fokuserar skildringar av föräldrarnas egna föräldrar och hur hon själv upplevde dem under sin barndom. Frågan här är, om föräldrarnas generaliserade anknytningsinställning är relaterad till den separationsångest hon eller han upplever.

Separationsångest

Separationsångest är ett välkänt och använt begrepp i den psykologiska litteraturen. Begreppet har sitt ursprung i anknytningsteorin, där hot eller ökad fara för förlust av en älskad anknytningsfigur kan få individen att känna ångest (Bowlby, 1973/1991; 1988/1994). Småbarnsföräldrars separationsångest har definieras som en obehagskänsla vid tanken att lämna sitt barn då föräldern tillfälligt måste lämna sitt barn till exempel vid arbete. Dessa framträdande känslor kan vara oro, skuld eller sorgsenhet (Hock et al., 1989). Ursprungligen funderade man på separationsångest endast hos mamman och för att undersöka vidare kring det konstruerades *Maternal Separation Anxiety Scale* (MSAS) av Hock med kollegor (1989). MSAS kännetecknar olika sätt och situationer där separationsångesten kan uppstå och fokuserar på karriär och arbetssituationer samt mammans tankar och oro för hur separationen kan ha negativa konsekvenser för barnet. Hock med kollegor (1989, 1998) visade att denna känsla av oro inte bara påverkas av föräldrarnas personlighet utan även av kulturella normer.

Studier kring papporna och deras roll i föräldraskapet har varit mindre förekommande, men på senare år har forskningen fokuserat mer på papporna (Parke, 1996). Efterhand som intresset ökat kring papporna har forskarna Hock med kollegor (1998) modifierat MSAS, så den passar in på båda föräldrarna (*Separation Anxiety Scale: SAS*). Studier som jämförde föräldrarnas rapporterade separationsoro visade att pappors separationsoro beror på grad av självkritisk inställning samt hur de upplevde sina fruars separationsoro men sammantaget visade det sig att pappornas separationsångest var lägre i nivåer jämfört med mammornas (Hock et al., 1998). Konflikten med att vara tvungen att lämna sitt barn för att arbeta var för papporna minimal jämfört med vad den visade sig vara för mammorna. Detta betraktas som ett uttryck till det faktum att papporna är inprogrammerade med försörjarrollen, vilken är så central för dem, att när de skall gå till jobbet blir det inte lika jobbigt för dem som för mammorna (Hock et al., 1998). En studie gjord av Deater-Deckard, Scarr, McCartney och Eisenberg (1994) visade dock likartade nivåer av separationsoro mellan mammor och pappor samt att pappornas oro för barnet vid separation, var något högre än mammornas. I enighet med Hock med kollegor (1998) visade även Deater-Deckard att mammor upplever mycket starkare separationsoro än pappor, när de behöver lämna sitt barn för att försörja sig.

Myten om Moderskapet

Det var först och främst genom Roussaus genomslagskraftiga bok *Èmile* (1762) som det könsuppdelade föräldraskaps myten trädde fram i litteraturen, där mamman skulle vara den omvårdande och pappan den försörjande. Även andra manliga experter på barnuppfostran blev populära på 1900-talet och fram till idag. De fick mammor att förstå

exklusivt vad som var rätt och fel för sina barn (Braverman, 1989). Några av experterna som till exempel Benjamin Spock, arbetade kring perspektivet att barns välmående först och främst beror på vilken mamma är och hur hon agerade mot sitt barn. Det medförde delvis att moderskapet blev ett jobb (Silverstein, 1991).

Begreppet *Myten om moderskapet* introducerades av Elisabeth Badinter (1981b) och den innefattar olika strukturer kring den kvinnliga rollen som mamma. Den tillskriver mamman genom sin exklusiva moderliga instinktivitet, som den bäst lämpade att ta hand om barn och moderskapet som det enda sanna sättet för självförverkligande av kvinnan. Mamman är barnets bästa och barnet är det viktigaste i mammans liv och mamman är den som måste vara nära och tillgänglig oavbrutet för att kunna ge barnet de grundläggande behoven (Badinter, 1981b; Braverman, 1989). Enligt Braverman (1989) är myten djupt rotad i vårt medvetna men även i det omedvetna och som Braverman själv beskriver, "Vad som gör myten till en myt är så klart kraften att skapa verklighet av den" (s. 238). Verkligheten som myten förmedlar till mammorna får dem att känna sig tvungna att ställa sig i "rätt led" med mytens riktlinjer. Fallor man utanför är det högre risk att uppleva höga grader av skuld och ångest. Särskilt om mamman måste jobba, eftersom myten konstant förmedlar konceptet att för att vara en bra mamma, måste hon vara fysiskt nära sitt barn hela tiden, vilket kan krocka med mammas vilja eller tvång att arbeta (Braverman, 1989). Så skulden hos mammor betraktas egentligen som en ofrånkomlig känslokomponent kring moderskapet på grund av moderskapets idealisering (Badinter, 1981a, 1981b; Braverman, 1989). På grund av den delvis biologiska ansatsen i myten ger den pappan ingen som helst naturligt band till sitt barn, vilket i sin tur gör papporna otillräckligt lämpade för ett bra föräldraskap (Braverman, 1989). Psouni (1999) sammanfattade denna könsuppdelade gestaltning i myten som "Vad mammor är, men vad pappor inte är".

Mycket av forskningen kring föräldraskapet har mestadels fokuserat på hur barnet mår och hur barnet påverkas av relationerna till sina föräldrar, där mamman länge varit den framträdande rollfiguren av föräldrarna som ansågs påverka barnet mest (Parke, 1996; Johansson, 2004). Men hur mamman och pappan påverkas emotionellt av sådana ideal och myter som till exempel myten om moderskapet är inte tydligt. Myterna innefattas av folks föreställningar av gången tid samt om människorna som levde under dessa tider; myterna blir förenklingar och uttryck av folks verkligheter och ideal vars genomslagskrafter blir enorma och förs vidare generation efter generation (Björnberg & Bäck-Wiklund, 1990). Det huvudsakliga i myten är att det den förmedlar blir vår innersta sanning (Moxnes, 1997).

Anknytningsteorin

John Bowlby (1988/1994) förklarar ett anknytningsbeteende som då, en individ (ett barn) fäster sig vid någon i närheten som klart är en igenkänd individ och som därmed är bättre på att överleva i världen, till exempel en förälder. Anknytningsbeteendet förstärks och fortsätter under hela livet om den ger individen (barnet) en stark och trygg känsla, vilket individen (barnet) fortsätter att lita på. Beteendet är som uttrycksfullast under barndomen mellan barn och föräldrar men kan avbrytas eller fortsätta genom hela livet, tydligast vid nödsituationer. Vilket gör att anknytningsbeteendet kan ses som en skyddsfunktion. Tidiga anknytningsbeteenden under barndomen bildar mentala representationer, så kallade "internal working models", för hur barnet ser sig själv och hur det ser på andra. *Internal working models* omfattar värderingar och förväntningar samt sorterar även bort information och bibehåller information. Denna process pågår i det

medvetna och i det omedvetna och guidar oss igenom kommande nära relationer som till exempel till det egna barnet och till partners. Bowlby sammanfattade den pågående processen ”från vaggan till graven”(Bowlby, 1988/1994).

Det är just denna tes som fått andra forskare att intressera sig för hur vi knyter an i vuxna relationer, eftersom den tidiga anknytningen påverkar vårt sätt att se och känna oss gentemot andra betydelsefulla personer i vår närhet (Golombok, 2000). Nya instrument har tagits fram, där den vuxna individens anknytningsrepresentationer mäts kring deras egna föräldrar från barndomen (Simpson & Rholes, 1998). Andra instrument bryter från just den specifika (förälder - barn) relationshistoriken och fokuserar de nu färdigtformade, allmänna *internal working models* av anknytningsrelationer som den vuxna individen har (Bartholomew & Shaver, 1998). Studier visar att dessa allmänna representationer knyter an till den vuxna anknytningsinställningen hos föräldrarna (Levy, Shaver & Blatt, 1998). Den tidiga anknytningen till de egna föräldrarna kan alltså påverka oss igenom hela livet i hur vi agerar och känner gentemot signifikanta andra, exempel det egna barnet eller en kärlekspartner.

Brennan, Clark och Shaver (1998) utvecklade ett självrapporterat mätinstrument som mäter känslor, värderingar och beteende i nära vuxna relationer. De två dimensioner som ligger till grund för vuxen anknytningen här är ångest och undvikande anknytningsbeteende. Undvikande dimensionen kännetecknas av att individen känner rädsla och obehag för intimitet med någon i en vuxen relation och drar sig för närheten kring relationen. Ångest dimensionen kännetecknas av att individen är rädd för att bli övergiven av någon i en nära vuxen relation, med bland annat en separationsångest (relationsångest) gentemot den andre partnern, som individen känner. Frågan som uppkommer är om denna komponent i den vuxnas anknytningsinställning är relaterad till den separationsångest som den vuxna upplever som förälder gentemot sitt barn. Finns det alltså en möjlighet att vi genom vår vuxna anknytningsinställning kan förklara en del av separationsångesten som föräldrar känner gentemot sina barn?

Syfte och hypoteser

Sammanfattningsvis är syftet med denna studie att undersöka separationsångest hos småbarnsföräldrar i relation till (a) deras grundföreställningar kring föräldraskap knutna till *Myten om Moderskapet* och i relation till (b) anknytningen i vuxna nära relationer eftersom det saknas studier inom dessa områden. Hypoteserna är:

- Det föreligger ett positivt samband mellan separationsångesten hos föräldrarna och deras grundföreställningar knutet till *Myten om Moderskapet*, på grund av ideal och sociala myter som påverkar föräldrarnas tankar och emotioner när de tillfälligt lämnar ifrån sig sitt / sina barn.
- Föräldrarnas rapporterade separationsångest förväntas visa ett positivt samband med ångestdimensionen i deras generella anknytningsinställning, eftersom det är kanske relaterade *internal working models* som ligger till grund för både separationsångest kring det egna barnet och separationsångest kring sin partner.

Metod

Undersökningsdeltagare

I denna undersökning fick mammor och pappor från södra Sverige besvara en enkät och det är dessa svar som resultatet baseras på. Krav för medverkan i undersökningen var att respektive föräldrar hade barn som var emellan 0-7 år och gick på förskola.

Medelåldern hos mammorna var 31 år (24-40 år) och hos papporna 34 år (23-49år) (se Tabell 1). 78,7 % (37), av mammorna bodde tillsammans med barnets pappa och 82.8 % (24), av papporna bodde tillsammans med barnets mamma. 10.6 % (5) av barnen bodde helt eller delvis med mammans nya partner och hos papporna bodde barnet 10.3 % (3) helt eller delvis med pappans nya partner. 10.6 % (5) av mammorna var ensamstående med barnet medan ingen pappa var ensamstående med barnet/barnen. 72.3 % (34) av mammorna arbetade, 6.4 % (3) var arbetslösa, och 14.9 % (7) studerade av mammorna. 96.5 % (28) av papporna hade ett arbete, varav en pappa studerade (3.4 %). Ingen av papporna rapporterade arbetslöshet. Ungefär 40 % av mammorna (19) hade gymnasieutbildning medan 38,3 % (18) hade läst på universitet/högskola i mer än tre år. Majoriteten av pappor 58.6 % (17) hade gymnasieutbildning.

Tabell 1. Deltagarinformation (N=76).

	Mammor (Nm=47)		Pappor (Np=29)	
	M	SD	M	SD
Ålder (år)	30.89	0.53	33.79	5.51
Antal barn	1.57	0.62	1.83	0.81
Ålder yngsta barn (år)	2.39	1.41	2.32	1.52
Ålder äldsta barn (år)	5.60	3.37	6.47	3.08

Material

Studien utfördes med hjälp av en kvantitativ enkätundersökning (se Bilaga). Denna enkätundersökning bestod av tre delar, alla tagna av redan befintliga mätinstrument: Separationsångest, Grundföreställningar kring föräldraskap och Vuxenanknytning i nära relationer. Det tillkom också en användning av demografiska variabler. Totalt fanns det 104 frågor att besvara.

Separationsångest mäts med SAS (Separation Anxiety Scale: Hock, McBride & Gnezda, 1989) översatt till svenska av författaren. De 35 frågorna summeras i tre delskalor: Separationsoro, Föräldrars oro kring effekterna av barnets upplevelser av separation och Arbetsrelaterad oro kring separation. Separationsoron mättes med 21 påståenden som, *När jag är ifrån mitt barn känner jag mig ensam och saknar honom, henne mycket*. Den interna konsekvensen för subskalan i denna undersökning blev Cronbachs alfa $\alpha = .90$. Föräldrars oro kring effekterna av barnets upplevelser av separation mäts med 7 påståenden som, *Exponering för väldigt många olika människor är bra för mitt barn*, $\alpha = .57$. Arbetsrelaterad oro kring separation mäts med 7 påståenden som, *Jag skulle aldrig ångra att flytta fram min karriär för att stanna hemma med mitt barn*, $\alpha = .66$. Alla påståenden besvaras med hjälp av en 5-gradig Likert-skala, rangordnad från 1="Instämmer absolut" till 5="Instämmer absolut inte". De påstående som var skrivna positivt vändes till negativa, innan skalpoängen räknades ut. Möjliga

poäng på respektive delskala var från 7-35, så ju högre poäng på delskalorna desto mer ångest eller oro för separation.

Grundföreställningar kring föräldraskap mäts med BPQ (Beliefs about Parenting Questionnaire: Psouni 1999), svensk översättning Psouni (2001). De 46 frågorna är uppdelade kring moderskap respektive faderskap i vardera 23 påståenden. Här användes endast moderskapets del, som är uppdelad i 4 delskalor: Föreställningar kring ansvaret runt moderskapet (BPQ-A), föreställningar kring starka biologiska orsaker som bestämmer moderligt beteende (BPQ-B), föreställningar kring den idealiserade modern (BPQ-C) och föreställningar relaterat till ontogenis och varandet av moderskapet (BPQ-D). Föreställningar kring ansvaret runt moderskapet (BPQ-A) mättes med 6 påståenden som till exempel, *En aktiv yrkeskarriär hindrar en kvinna från att vara en god mor*. Den interna reliabiliteten för denna undersökning blev Cronbachs alfa (α) .73. Föreställningar kring starka biologiska orsaker som bestämmer moderligt beteende (BPQ-B) mäts med 6 påståenden som till exempel, *Kvinnor har modersinstinkt*, $\alpha = .58$ Föreställningar kring den idealiserade modern (BPQ-C) mättes med 7 påståenden som till exempel, *Kvinnor har en naturlig läggning som gör dem särskilt känsliga för barns emotionella behov*, $\alpha = .54$. Föreställningar relaterat till ontogenis och varandet av moderskapet (BPQ-D) mättes med 4 påstående som till exempel, *Moderlighet börjar innan man får barn*, $\alpha = .31$. Alla frågor besvaras med hjälp av en femgradig Likert-skala, rangordnad från 1="Instämmer Inte" till 5="Instämmer helt och hållet". Enkäten byggs av både negativa och positiva påståenden för att undgå responsbias, därför vändes de positiva påståendena till negativa innan den totala skalpoängen räknades ut. På grund av det dåliga reliabilitetsvärdet av BPQ-D, plockades delskalan bort från analysen.

Erfarenheter i nära relationer mäts med ECRS (The Experiences in Close Relationships Scale: Brennan, Clark & Shaver, 1998 i svensk översättning av Bo Persson, 1998). De 36 påståendena resulterar i två scores: Ångestanknytning och Undvikande anknytning. Ångesten mättes med 18 påståenden som till exempel *Jag oroar mig en hel del över att förlora min partner*. Den interna reliabiliteten för denna undersökning blev Cronbachs alfa (α) = .88. Undvikande anknytningsstil mättes med 18 påståenden som till exempel, *Det är just när min partner kommer för nära som jag vill dra mig undan*, för denna undersökning $\alpha = .92$. Alla påståenden mäts med hjälp av en 7-gradig Likert-skala där 1="Instämmer inte alls" till 7="Instämmer helt". Ju högre värden på respektive skala indikerar högre anknytningsångest och undvikande beteenden. De två dimensionerna innehåller påståenden som både är negativa och positiva för att undgå responsbias, därför vändes de positiva påståendena till negativa innan den totala skalpoängen räknades ut.

10 demografiska variabler konstruerades som avsåg att efterfråga ålder, civilstånd, hur många biologiska barn som föräldern hade, ålder på barnet/barnen, om barnet/barnen bodde i en intakt familj, om barnet/barnen bodde helt eller delvis med annan partner som föräldern hade, om föräldern var ensamstående med barnet, föräldrarnas utbildningsgrad, föräldrarnas sysselsättning (största del av tiden) och om föräldrarna har sina egna föräldrar som förebild för deras eget föräldraskap. De 10 demografiska variablerna utformades till mammor respektive pappor separat men med likadana frågor bara anpassade till respektive förälder.

Procedur

En förälder granskade enkäten innan utskick, för att därmed höja studiens validitet samtidigt uppskattades tiden till 15-20 minuter för en fullständig ifyllning av enkäten.

Små korrigeringar gällande instruktionerna samt de demografiska variablerna utfördes. I tre förskolor lämnades enkäten ut under vecka 11-12, år 2006. Enkäterna samt informationsbrev och samtyckesformulär distribuerades av författaren samtidigt som informationsmaterial kring studien delades ut till förskolepersonalen. I informationsbrevet som följde med enkäten informerades föräldrarna om deras anonymitet i studien, frivillighet och önskemålet att de skulle besvara enkäten enskilt. Föräldrarna fick 14 dagar på sig att besvara enkäten. Därefter lämnades en påminnelse ut till en förskola, medan hos de andra två förskolorna personalen själva skrev en påminnelse på deras anslagstavla. De ifyllda enkäterna med de förslutna kuverten hämtades sedan av författaren på förskolorna. Totalt delades 260 enkäter ut, 130 mamma enkäter och 130 pappa enkäter. Den totala svarsfrekvensen var 29 % (76 föräldrar) varav dessa var 62% mammor (47) och 38% pappor (29). Det externa bortfallet var på 70 % (182 föräldrar) och internt bortfall på 1 % (2 föräldrar). Som orsaker till det stora externa bortfallet kan nämnas tidsbrist hos småbarnsföräldrar och bristande intresse. Det interna bortfallet bestod i att föräldrarna endast besvarat delar av enkäten.

Resultat

Tabell 2 visar medelvärden och spridning för mammor respektive pappor på studiens variabler. Oberoende T-test utfördes för att mäta om det fanns skillnader mellan mammor och pappor. Notera att inga signifikanta skillnader mättes upp mellan föräldrarna i någon variabel, förutom rapporterad ångestanknytning där skillnaden mellan mammor och pappor var nästan signifikant: mammor rapporterade en ångestfull inställning till sina partners i högre utsträckning än pappor.

Tabell 2. Medelvärden (M) och spridning (SD) för mammor (Nm=47) och pappor (Np=29).

Variabler	Mammor		Pappor		t(75)	p
	M	SD	M	SD		
Separationsoro	20.44	4.22	18.86	4.04	-1.64	.11
Oro kring effekterna av barnets upplevelser av separation	17.06	2.90	18.07	3.62	1.26	.21
Arbetsrelaterad oro kring separation	22.81	4.08	22.41	5.48	-.36	.72
BPQ-A	2.25	0.66	2.30	0.85	.270	.79
BPQ-B	2.77	0.72	2.98	0.86	1.16	.25
BPQ-C	2.85	0.61	2.64	0.55	-1.52	.33
Ångestanknytning	3.51	1.15	3.08	0.91	-1.86	.06
Undvikande beteenden i anknytning	2.43	1.01	2.31	0.75	-.56	.58

För att se om det ändå fanns en signifikant effekt på kön på samtliga dimensioner av separationsångest utfördes en multivariat analys av varians (MANOVA). Med denna analys bekräftades att inte heller när man tittar på de tre variablerna samtidigt kan man se en signifikant effekt av föräldrarnas kön på separationsångest dimensionerna ($F_{(3,72)} = 2.10$, $p < .11$; Wilk's Lambda=.92; partial *eta squared*=.08). Eftersom inga signifikanta relationsvarianser uppmättes mellan mammor och pappor i de undersökta variablerna, sattes hela föräldragruppen i fokus i fortsatta steg.

Korrelationsanalys mellan studiens variabler samt med den demografiska datan

En Pearsons korrelationsanalys (2-tailed) genomfördes på föräldragruppens demografiska variabler samt Separationsoro, Oro för effekterna av barnets upplevelser av

separation och Arbetsrelaterad oro kring separation, Ansvaret kring moderskapet (BPQ-A), Biologiska orsaker som bestämmer moderligt beteende (BPQ-B) och Idealiseringsen av modern (BPQ-C) ur dimensionen Grundföreställningar kring moderskapet samt Ångest- anknytningen och Undvikande- anknytningen.

I Tabell 3 beskrivs resultatet av korrelationsanalysen för föräldragruppen kring föräldrars separationsångest som visade ett negativt signifikant samband mellan Separationsoron och föräldrarnas ålder, ju yngre föräldern är ju mer rapporterad separationsoro. De positiva sambanden var mellan Separationsoron och Oron kring effekterna av barnets upplevelser av separation, Arbetsrelaterad oro kring separation, Grundföreställningar kring biologiska orsaker kring moderligt beteende samt Ångestanknytningen. Att vara orolig för vad separationen skulle få för effekter på barnen visade sig vara signifikant korrelerat till den Arbetsrelaterade oron kring separationen samt till föräldrarnas grundföreställningar knutet till de biologiska orsakerna av moderligt beteende. Den arbetsrelaterade oron visade sig också korrelera med föräldrarnas ålder.

Föräldrarnas grundföreställningar angående vilket ansvar modern hade gentemot sitt barn visade sig ha ett signifikant samband med Ångestanknytningen i vuxna nära relationer medan sambandet mellan Ångestanknytningen och Undvikandeanknytningen hos föräldrarna också var signifikant. Se Tabell 3.

Tabell 3. Pearsons Korrelationsanalys mellan studiens variabler och den demografiska datan.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Separationsoro	-	.29*	.42*	.02	.28*	.19	.35**	.21	-.32**
2. Oron kring effekt. för separation	-	-	.30*	.01	.23*	.01	.19	-.03	-.04
3. Arbetsrelaterad oro kring separation	-	-	-	-.13	.04	.02	.05	.15	-.25*
4. BPQ-A	-	-	-	-	.36**	.50**	.29*	.23*	-.06
5. BPQ_B	-	-	-	-	-	.40**	-.07	.18	-.06
6. BPQ-C	-	-	-	-	-	-	.30**	.17	-.21
7. Ångestanknytning	-	-	-	-	-	-	-	.37**	-.07
8. Undvikande beteenden i anknytning	-	-	-	-	-	-	-	-	-.06
9. Ålder på föräldrarna	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* p<.05

** p<.01

Analysen medförde att de demografiska variablerna angående föräldrarnas Civilstånd, Antal barn, Ålder på barnen, Barnets boendeform, Föräldrarnas utbildning, Sysselsättning samt Egna föräldrar som förebild inte hade något signifikant samband med studiens variabler, därför togs dem bort från vidare analyser. De signifikanta korrelationerna medförde att fortsatta regressionsanalyser kunde genomföras.

Prediktorer för separationsångestens tre dimensioner hos föräldrarna

Tre multivariata regressionsanalyser utfördes för att vidare predicera föräldrarnas separationsångest, oro för effekterna kring separationen för barnen och arbetsrelaterad oro för separation. Regressionsanalyserna utfördes med hjälp Enter- metoden som enligt Brace, Kemp & Snegler (2003), rekommenderas som metod vid relativt låga antal fall och då en särskilt teoretisk modell saknas som underlag.

För analysen gällande *separationsoron* användes sex prediktiva variabler som Ålder på föräldrarna, BPQ-B och Ångest- anknytningen, Arbetsrelaterad oro och Oro för effekterna kring separation samt Kön. Modellen förklarade 38 % av variansen (Adjusted $R^2 = .375$, $F_{(6,68)} = 8.40$, $p < .0001$, Tabell 4). Föräldrar upplever mer separationsoro ju yngre de är, i samband med arbete och då de knyter an till den biologiska grundföreställningen kring moderligt beteende samt då det finns en stark komponent av ångest när det gäller anknytning i sina vuxna relationer.

För att analysera närmre kring *föräldrars oro för barnen vid separationer*, användes tre prediktiva variabler som BPQ-B, Arbetsrelaterad oro vid separation samt Kön. Denna modell förklarade 12 % av variansen (Adjusted $R^2 = .12$, $F_{(2,73)} = 5.78$, $p < .005$, Tabell 4). Vid arbete och ju mer instämmande föräldern är vid den biologiska grundföreställningen kring moderligt beteende, upplever hon/han i större utsträckning en oro för separationens effekter på sina barn.

För att vidare analysera kring den *arbetsrelaterade oron hos föräldrarna*, användes fyra prediktiva variabler som Separationsoro, Oro för barnens effekter vid separation Föräldrarnas ålder samt Kön. Denna modell förklarade 17 % av variansen (Adjusted $R^2 = .169$), ($F_{(4,70)} = 4.77$, $p < .002$, Tabell 4). Separationsoron var den enda prediktiva variabeln och påverkade föräldrarnas rapportering av den Arbetsrelaterade oron.

Tabell 4. Prediktorer av de tre separationsångest dimensionerna hos föräldrarna (N=76).

Beroende variabler	Prediktorer	Standardiserad Beta (β)	t	p
Separationsoro	Ångestanknytning	.37	3.84	.0001
	BPQ-B	.34	3.52	.001
	Föräldrarnas ålder	-.27	-2.82	.006
	Arbetsrelaterad oro kring separation	.21	2.14	.036
Oron för effekterna av separation	Arbetsrelaterad oro kring separation	.29	2.66	.009
	BPQ-B	.22	1.99	.049
Arbetsrelaterad oro kring separation	Separationsoro	.29	2.46	.016

Separationsoro hos mammor respektive pappor

Trots uteblivna könsskillnader av separationsoron utfördes ändå regressionsanalysen även separat för de två föräldragrupperna. För att närmre predicera mammors separationsoro användes samma prediktiva variabler som hos båda föräldrarna. Modellen hos mammorna förklarade 41 % av variansen (Adjusted $R^2 = .412$, $F_{(5,41)} = 7.45$, $p < .0001$, Tabell 5). Mammor upplever mer separationsoro då de är mer ångestfulla i sin relation och då de är instämmande till den biologiska grundföreställningen kring det moderliga beteendet.

Tabell 5. Prediktorer av separationsoro hos mammor (N=47).

Prediktiva variabler	Standardiserad Beta (β)	t	p
Ängest- anknytning	.48	3.97	.000
BPQ-B	.32	2.41	.021

För att vidare predicera pappors separationsoro användes samma variabler att predicera föräldrarnas separationsoro och därtill mammornas. Modellen förklarade 26 % av variansen i pappornas separationsoro (Adjusted $R^2 = .26$, $F_{(5,22)} = 2.88$, $p < .038$, Tabell 6). Pappor upplever mer separationsoro då de är instämmande till den biologiska grundföreställningen kring det moderliga beteendet och i samband med arbete och karriär.

Tabell 6. Prediktorer av separationsoro hos pappor (N=29).

Prediktiva variabler	Standardiserad Beta (β)	t	p
BPQ-B	.44	2.31	.031
Arbetsrelaterad oro vid separation	.41	2.09	.048

Diskussion

Therese Benedek (1970) beskrev familjen som en ”nära knuten organism som hela tiden balanserar på en skör tråd av emotionella omvälvningar” (s.123). Det var därför viktigt enligt Benedek att forska mer om familjen, för att rädslan av krig samt den snabbväxande tekniska utvecklingen hotade familjens stabilitet samt försvagade den totalt, detta på grund av olika stora separationer som splittrade familjen. Mer forskning kring familjen uppmanade Benedek redan till för 36 år sedan, och var det viktigt då, så är det ännu viktigare nu, med tanke på vad som händer runt om i världen idag. Att gå och vara orolig för vad som skall hända ens barn, är både energikrävande och för många föräldrar en dagligt förekommande negativ känsla. Reaktionen av dessa oroliga ångestkänslor från omgivningen, fick författaren att fundera på varför, men framförallt, på vilka faktorer som påverkar föräldrarna att känna som de gör?

Syftet med studien var att utröna samband mellan föräldrarnas rapporterade separationsångest och deras grundföreställningar kring föräldraskapet knutet till Myten om moderskapet och att undersöka deras upplevda separationsångest och anknytningsprofil främst gällande ångest dimensionen. Vi fann liknande nivåer mellan mammors och pappors rapporterade separationsångest, men de prediktorer i fokus hade olika stark betydelse för den upplevda separationsoron hos mammor respektive pappor. Den första undersökningshypotesen bekräftades av studiens resultat, där föräldrarnas grundföreställningar kring moderskapet knutet till den biologiska orsaksförklaringen av moderligt beteende, visade ett positivt samband med separationsoron. Föräldrarnas separationsoro visade även starkt samband med föräldrarnas ”relationsångest” i vuxna relationer.

Separationsångest hos småbarnsföräldrar

Resultaten i studien visar på liknade känslor för mammor och pappor kring tillfälliga separationer av sina barn. Pappornas oro kring effekterna av separationen för

barnet kan tolkas och diskuteras på många sätt. En eventuell anledning till att de känner som de gör, är att de kanske önskar att få mer tid att umgås med barnet, så den oro de känner minskar kring hur barnet ska känna och reagera när de inte är närvarande, till exempel när de jobbar. Mammornas marginellt högre medelvärde än pappornas och på den arbetsrelaterade oron vid separation är i enighet med Hock och kollegers (1998) förslag, att papporna fortfarande är så fokuserade på sin roll som försörjare att det inte känns lika svårt för dem att gå till jobbet som vad det är för mammorna. Mammorna kanske känner en större oro då de måste börja jobba och försörja sig och då de skall bryta den nära och intensiva kontakten hon och barnet har fått under mammaledigheten och, för de flesta, amningstiden.

Arbetsrelaterad oro vid separation predicerade positivt den upplevda föräldrareparationsoron. Den arbetsrelaterade oron vid separationen från barnet står oftast i direkt koppling till de många och tillfälliga separationerna som barn – förälder utsätts för dagligen, då föräldern måste gå till arbetet eller skolan. Den första riktigt stora separationen från barnet är då föräldrarna måste börja jobba igen och barnet skall börja på dagis eller dylikt.

Resultaten visar att ju yngre föräldrarna är, desto mer separationsoro upplever föräldrarna. Att vara ung och bli förälder för första gången är en omtumlande och ny erfarenhet. Rädslan för att göra fel och inte veta vad som skall göras i olika situationer, när föräldern skall ta hand om sitt första barn, är nog många nyblivna föräldrars vardag. Skulle föräldrarna fortfarande gå i skolan och utbilda sig, kanske det känns oroligare och osäkrare för dem både hur det skall bli ekonomiskt och vidare hur deras framtid kommer att gestalta sig, vilket kan påverka föräldrarnas känslor gentemot deras föräldraroll och till barnet. Efter en tid in i föräldraskapet dämpas separationsångesten, för att det känns som att det har gått en tid utan att ”hända något”, vilket lugnar föräldrarna lite mer och oron för separationen avtar ju längre tiden går (McBride & Belsky, 1988).

Yngre föräldrar i urvalet var kanske förstagång föräldrar vilket resulterade i deras högre upplevda ångest. Förstagångsföräldrar ha visats uppleva högre separationsoro (Deater-Decard et al., 1994) än omföderskor / pappor med flera barn. En annan förklaring kan vara att yngre föräldrar har kanske hunnit med mindre utbildning, och utbildning har visat sig ”skydda” föräldrarna (framför allt kvinnor) från Moderskaps mytens starka påverkan (Psouni, 1999), därför visar kanske äldre föräldrar mindre ångest. Ju äldre föräldern blir och kanske efter att föräldern skaffat fler barn, ju mer ”säker” blir föräldrarollen och det kan tänkas vara lättare att gå sin egen väg, utan att påverkas för mycket av andra i omgivningen. Föräldern har lättare för att bestämma själv hur hon, han skall gå tillväga med omhändertagandet av barnet utan att bli så påverkad av omgivningen och de sociala myter som finns i samhället.

Separationsångesten och Myten om moderskapet

Separationsoron och oron för effekterna av separation för barnet kopplades till föräldrarnas instämmande i att mamman är den som bäst kan ta hand om barn och på en medfödd instinktiv roll som mamman har. Föräldrar som rapporterade högre nivåer av separationsoro ansåg det också onaturligt för kvinnor att inte vilja ha barn. Så denna studie bekräftar att en del av *Myten om moderskapet* delvis finns representerat hos föräldrarna och kopplat till den separationsångest de känner. Detta är i enighet med både Badinters (1981b) och Bravermans (1989) teoretiska förslag kring Myten om

moderskapet och hur den moderliga rollen uppfattas och därefter efterlevs i samhället samt vilka konsekvenser den får med sig.

Konsekvenser relevanta för mammorna i studien angående mytens påverkan och deras upplevda separationsoro, förklaras av mammornas egna instämmanden hur hon är biologisk knuten till barnet och sitt moderskap. Hon bär därmed uppfattningen att hon är den som bär ansvaret om det skulle hända barnet något och att hennes tillgänglighet för barnet är viktig på grund av hennes medfödda instinktiva roll som hon bär med sig överallt. Vardagen för de flesta mammor och i den aktuella studien, är att gå till jobbet varje morgon, vilket försvårar hennes tillgänglighet till barnets behov, vilket gör att mammorna känner både skuld och ångest, då de går mot mytens riktlinjer för hur en ”bra” mamma skall vara (Braverman, 1989). Bilden av den alltid närvarande mamman och hennes moderskap är så idealiserat, att skulden gentemot barnet och henne själv inte går att få bort (Badinter, 1981a, 1981b; Braverman, 1989).

Intressant är dock att även pappor som instämmer med moderskapets biologiska förklaringsmodell rapporterar högre separationsoro. Som Braverman (1989) skriver, myten i sin biologiska ansats gör inte papporna tillräckligt lämpade för ett bra föräldraskap. Därför känner sig kanske dagens småbarnspappor undångömda, och viljan att ”vara med” precis som mammorna, är stark hos dem. Pappornas rapporterade separationsoro är kanske deras sätt att ”vara med”, ett sätt att känna att deras faderskap är lika knutet och naturligt bundet till barnen som mammornas. Vilket också eventuellt kan krocka med alla roller en pappa har idag samt att de känner att tiden inte räcker till (Deater-Decard et al., 1994). Detta stämmer överens med att pappor har högre medelvärde kring oron för effekterna vid separation för barnet och med fyndet att separationsoro hos pappan prediceras starkt av den arbetsrelaterade oron han känner vid separationer. Sammanfattningsvis kanske det går att säga att både mamman och pappan delvis lever efter Myten om moderskapet men att pappan påverkas av en annan del av moderskaps mytens baksidor, den om faderskaps myten.

Resultaten kring studien överensstämmer även med vad Psouni (1999) tidigare kommit fram till, att inställningen kring det egna föräldraskapet påverkas av sociala myter och gamla ideal. Föräldrarna blir påverkade av vad andra har sagt till dem, till exempel de egna föräldrarna eller mor- och farföräldrarna om hur föräldrarollen skall skötas och vem som lämpligast för att ta hand om ett barn, där dessa gamla ideal förs vidare, generation efter generation precis som Björnberg & Bäck-Wiklund (1990) diskuterade. Ännu effektivare blir det då vi lyssnar till vad experterna har att säga och förmedla till oss, som till exempel hur Benjamin Spock och ett flertal andra experter från början av 1900-talet, då de fick oss att förstå mammas exklusiva roll här i världen och pappans försörjande roll. Denna expertis påverkar vårt sätt att handla och tänka ”rätt” (Silverstein, 1991).

Idag är det vanligare att båda föräldrarna har delat ansvar inför omvårdnaden av barnet än hur det var förr (Parke, 1996) vilket kan krocka med gamla ideal och myter. Blir det en diskrepans däremellan, hur föräldrarna känner att så måste det göras och hur de vill göra, känner de skuld och ångest för eventuella effekter och de eventuella konsekvenserna som kan påverka deras barn, där skuld känslan blir en enorm belastning. Tanken kring vad som är rätt eller fel kring föräldraskapet och föräldrarollen, kopplat till idealen och myterna i samhället är nog många föräldrars ständiga och närvarande kamp

kring hur de skall bete sig i olika situationer, när de skall ta hand om sina barn, för ingen vill ju göra ”fel”.

Det skall tilläggas att Grundföreställningarna kring faderskapet inte togs med i analysen på grund av för dåliga reliabilitetsvärden och detta medför att föräldrarnas sätt att se på den faderliga rollen, kommer i skymundan. Med konsekvenserna att vi bara kan spekulera kring, att endast mammarollen visar dessa specifika biologiska föreställningar hos småbarnsföräldrar.

Separationsångesten och ”relationsångesten” hos föräldrarna

Föräldrarnas separationsoro gentemot barnet predicerar samband till relationsångesten som föräldrarna känner i nära relationer, vilket inte visats av tidigare studier. Känslorna kring separationen består av liknande känslokomponenter gentemot betydelsefulla människor och där den tidiga anknytningen som bärs med genom livet från tidiga år följes med upp i vuxen ålder hos de flesta genom våra *internal working models*, vilket Bowlbys tes beskriver ”från vaggan till graven” (Bowlby, 1988/1994). Detta för att sedan påverka oss och guida oss i olika situationer vi hamnar i, till exempel i en relation eller då vi bli föräldrar. Har vi då oron med oss i ”ryggsäcken” är kanske sannolikheten stor att oron in befinner sig när vi blir föräldrar och vi känner oro, skuld eller sorgsenhet när vi skall vara ifrån våra barn. Därför är det viktigt att barn tidigt får en så ”säker” kontakt som möjligt från föräldrarna och omgivningen under uppväxten. Så det ger lugnare och behagligare förutsättningar för barnen när de växer upp och själv skall bilda familjer.

Sambandet mellan separationsoron och relationsångesten hos föräldrarna skall ses med förbehåll, eftersom kvinnor visar högre relationsångest än männen. Den tydliga skillnaden mellan kvinnor och män i detta avseende fångas även av det att relationsångest predicerade separationsoron hos mammor men inte hos pappor. En möjlig förklaring kan vara att kvinnors/mammors *internal working models* har socialiserats fram från föregående generationer, där moderskaps myten varit framträdande. Mammorna tillika kvinnorna har genom påverkan av moderskapsmyten kring sin exklusiva biologiska instinktivitet identifierat sig som den omhändertagande, vilket följt med upp från födseln in i vuxen ålder (Badinter, 1981a, 1981b). Rädslan för att förlora eller vara otillräcklig i omhändertagandet av barnet eller partnern, kan bli överhängande, särskilt då för mammorna där skuld och ångest utlöses.

Reliabilitet och validitet

På grund av det stora externa bortfallet (70 %) och den ojämna fördelningen mellan mammor och pappor raderas chanserna maximalt till överförbarhet för hela populationen småbarnsföräldrar, trots godtagbara reliabilitetsvärden hos respektive undersökningsvariabel. Med stor försiktighet kan det finnas indikationer kring resultaten i studien även om dessa också skall beaktas med största försiktighet, respondenterna kan ha missförstått eller haft svårt att svara på några av frågorna eller besvarat dem som de hade helst velat svara. Samtidigt begränsas utrymmet för djupare och bredare analyser kring föräldrarnas separationsångest och dess samband, på grund av den kvantitativa undersökningsmetoden.

Enkätens omfattning betraktas som huvudförklaringen till föräldrars ovilja att delta i studien. Det kanske finns många småbarnsföräldrar som upplever en tidsbrist vilket gör att de prioriterar andra aktiviteter före en enkätstudie. Föräldrar har helt enkelt inte tid, då

de har många andra åtaganden och är redan stressade av dessa, vilket också kan ha påverkat svaren hos dem som besvarat enkäten. En del föräldrar kanske anser frågorna vara känsliga och personliga för dem. Som ytterligare kritik till den här studien kan sägas att, enkäten kunde ha varit annorlunda utformad och mer noggrannare bearbetad gällande utseendet på enkäterna och de demografiska variablerna. Vilket därmed borde ha gjort det lättare och enklare för föräldrarna att fylla i enkäten då omfattningen av enkäten ansetts för stor och tidskrävande.

Sammanfattning

Diskussionen kring hur mammor och pappor upplever sitt föräldraskap, vilka känslor de har, vad som prioriteras av respektive förälder i ett föräldraskap kan pågå i evigheter, men det intressanta här är inte de eventuella olikheterna mellan mammor och pappor, utan varför de känner som de gör, varför de identifierar sig ibland olika kring sitt föräldraskap och slutligen vad detta kan bero på. Om vi skall använda Bowlbys tes ”från vaggan till graven” fastän i annan mening, finner vi några övergripande svar kring varför mammor och pappor upplever ibland sitt föräldraskap på annorlunda sätt. Redan när vi föddes identifieras vi med vilket kön vi har, som sedan följer med till livets slut, där någonstans i mitten av livet vi tar ett nytt okänt men spännande steg in i föräldraskapet. Könsidentifieringen fortsätter även här och risken är stor att föräldraskapet ses av omgivningen som något biologiskt förankrat. Där mamman har sin omhändertagandeidentitet och pappan sin försörjaridentitet, allt i ljuset av gamla ideal och myter som lever vidare.

Sammanfattningsvis har denna studie bara nuddat vid en liten del av den komplexitet som separationsångesten innebär för föräldrarna. Den aktuella studien har endast tittat på vilka faktorer som kan relateras till föräldrarnas upplevda separationsångest, där det visar att föräldrarnas grundföreställningar kring moderskap, relation till arbete och karriär, relationsångesten i vuxna nära relationer och föräldrarnas ålder är ett par av dessa faktorer, som förklarar varför och hur, småbarnsföräldrar känner en separationsångest, vid tanken eller när de tillfälligt måste vara ifrån sitt, sina barn.

Att bli förälder är en upplevelse utöver det vanliga, inget kan beskriva hur det känns förrän den dagen ditt barn kommer till världen. Att inte känna någon oro gentemot sitt eller sina, barn är inte många som gör; det är för många en ofrånkomlig känsla. En känsla som föräldrarna eventuellt får bära med sig livet ut. Inte minst i en värld med brutalare krig, naturkatastrofer och dödliga epidemier, som kan öka och förstärka oron hos många föräldrar men även hur andra utifrån till exempel, egna föräldrar, mor –och far föräldrar, påverkar rollen som är kanske en av de viktigaste, betydelsefulla rollerna vi har under livets gång. Den oerhörda, viktiga och komplexa föräldrarollen förtjänar all uppmärksamhet och vidare forskningsstöd, så förutsättningarna och framtiden kan bli så bra som möjligt för både barnen och föräldrarna. För det förtjänar de!

Referenser

Badinter, E. (1981a). *Den kärleksfulla modern*. Druckhaus Köthen: Gidlunds.

Badinter, E. (1981b). *The Myth of Motherhood: An historical view of the maternal instinct*. London: Souvenir press.

- Bartholomew, K & Shaver, P. R. (1998). Methods of Assessing Adult Attachment. I Simpson, J. A. & Rholes, S. W. (Red.), *Attachment Theory and Close Relationships* (ss. 25-45), New York: The Guildford press.
- Benedek, T. (1970). The Family As A Psychologic Field. I Anthony, J. E & Benedek, T. (Red.), *Parenthood, Its Psychology And Psychopathology* (ss.109-136). Boston: Little, Brown and Company.
- Björnberg, U & Bäck-Wiklund, M. (1990). *Vardagslivets organisering i familj och närsamhälle*. Uddevalla: Daidalos.
- Bowlby, J. (1991). Attachment and loss: Vol 2. *Separation Anxiety and Anger*. England: Penguin.
- Bowlby, J. (1994). *En trygg bas*. Borås: Natur och kultur.
- Brace, N., Kemp, R. & Sneglar, R. (2003). *SPSS for Psychologists: A Guide to Data Analysis using SPSS for Windows*. Second Edition. New York: Palgrave.
- Braverman, L. (1989). Beyond the myth of motherhood. I McGoldrick, M., Anderson, C. M. & Walsh, F. (Red.), *Women in families: A framework for family therapy* (ss.227-243) New York: Norton.
- Brennan, K.A., Clark, C. L. & Shaver, P.R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment: an Integrative Overview. I Simpson, J. A. & Rholes, S. W. (Red.), *Attachment Theory and Close Relationships* (ss.46-76). New York: Guildford.
- Deater-Decard, K., Scarr, S., McCartney, K. & Eisenberg, M. (1994). Paternal Separation Anxiety: Relationships With Parenting Stress, Child-Rearing Attitudes, and Maternal Anxieties. *Psychological- Science*, 5 (6), 341-346.
- Golombok, S. (2000). *Parenting, What really counts?* London: Routledge.
- Hock, E., McBride, S. & Gnezda, T.M. (1989). Maternal Separation Anxiety: Mother-Infant Separation from the Maternal Perspective. *Child Development*, 60, 793-802.
- Hock, E. & Lutz, W.J. (1998). Psychological Meaning of Separation Anxiety in Mothers and Fathers. *Journal of Family Psychology*, 12 (1), 41-55.
- Johansson, T. (2004). *Faderskapets omvandlingar*. Uddevalla: Daidalos.
- Levy, K.N., Shaver, P.R. & Blatt, S.J. (1998). Attachment Styles and Parental Representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (2), 407-419.
- McBride, S. & Belsky, J. (1988) Characteristics, Determinants, and Consequences of Maternal Separation Anxiety. *Developmental Psychology*, 24 (3), 407-414.
- Moxnes, P. (1997). *Hjältar, Horror, Häxor och andra djuproller i mänskligt samspel*. Falun: Natur och kultur.
- Parke, R.D. (1996). *Fatherhood*. Cambridge, MA: Harward University Press.

- Psouni, E. (1999). *Beliefs about mothering and fathering, in non-parents and parents: Themes, structure and well-being*. Doktorsavhandling. Bristol University.
- Silverstein, L.B. (1991). Transforming the Debate About Childcare and Maternal Employment. *American Psychologist*, 46 (10), 1025-1032.
- Simpson, J. A & Rholes, S. W. (1998). Attachment in Adulthood. I Simpson, J.A. & Rholes, S.W (Red.), *Attachment Theory and Close Relationships* (ss. 3-24). New York: The Guildford Press.
- Statistiska Centralbyrån (2005). *Beskrivning av Sveriges befolkning 2004*. Örebro.
- Wetherell, M. (2000). Social Structure, Ideology and Family Dynamics: The Case of Parenting. I Muncie, J., Wetherell, M., Langan, M., Dallos, R. & Cochrane, A. (Red.), *Understanding the family*, (ss. 214-253). London: Sage Publications

Institutionen för beteendevetenskap- Högskolan Kristianstad

Om min studie

Hej, jag heter Tina Nilsson och studerar vid högskolan i Kristianstad. Som en del i min magisterutbildning i psykologi ingår det uppsatsskrivande, där denna enkät ingår.

Syftet med min studie är att undersöka hur föräldrar, mammor och pappor känner och tänker kring sitt föräldraskap. Min handledare är Dr. Elia Psouni, leg Psykolog (utvecklings psykologi samt familjepsykologi) och lektor på högskolan.

Viktigt att notera här är att det inte finns några rätt eller fel, bara dina tankar och känslor kring ditt föräldraskap. Svara enskilt på frågorna utan att diskutera dem med någon, förslut sedan kuvertet efter det att du fyllt i enkäten. De ifyllda enkäterna hämtas på förskolan efter två veckor.

Ditt deltagande är helt frivilligt och Du kan dra Dig ut när som helst, utan att ange skäl för detta. Undersökningen är fullständigt anonym, därför skall inga namn och personnummer anges på frågeformuläret. Denna enkät undersökning fokuserar på gruppens resultat och inte på enskilda resultat.

Finns det ett intresse av att ta del av den färdiga uppsatsen, kommer det finnas tillgång för er att läsa den. Din medverkan kommer att betyda mycket för studien och för mig.

Tack för ditt deltagande!

Tina Nilsson

Vid frågor och funderingar kring enkäten kan du nå mig på 0732-470068.

Samtyckesformulär

När du läst igenom ovanstående information kring enkäten, ber jag dig att bekräfta att du samtycker.

Var vänlig att fyll i följande:

- 1.Jag har fått tillräcklig information om undersökningen. Ja/Nej
- 2.Jag är medveten om att jag när som helst kan dra mig ur studien utan att ange skäl för det. Ja/Nej
- 3.Jag vill delta i undersökningen. Ja/Nej

Datum.....

(för anonymitetens skull, var vänlig skriv endast datum och en otydlig signatur)

Föräldraskap – Mamma

Ålder _____ år.

Civilstånd, sätt ett kryss, som passar in på dig.

Gift _____

Sambo _____

Ensamstående _____

Särbo _____

Jag har _____ (hur många) barn. De är _____, _____, _____, _____ år gamla.

Bor barnet/barnen tillsammans med dig och pappan?   Ja / Nej

Bor barnet/barnen helt eller delvis med en annan partner?   Ja / Nej

Är du ensamstående med barnet/barnen?   Ja / Nej

Vilken utbildning har du, kryssa för det högsta alternativ, som passar in på dig.

Grundskola _____   Universitet/högskola upp till 3 år _____

Gymnasieskola _____   Universitet/högskola mer än 3 år _____

Vilken sysselsättning har du (största del av tiden), kryssa för det alternativ som passar bäst in på dig.

Arbetar _____

Arbetslös _____

Studerar _____

Hemmafru _____

Annat (t.ex. sjukpensionär) _____

Har du, dina föräldrar som förebild, kring din egen föräldraroll? Sätt ett kryss för det alternativ som passar bäst in på dig.

Ja _____

Nej _____

Delvis _____

Vet ej _____

Var god vänd!

Grundföreställningar om föräldraskap**

Nedan följer några föreställningar som folk ibland ger uttryck för, angående faderskap och moderskap. Var vänlig att ringa in den siffra i vänsterkolumn som bäst svarar mot din uppfattning. Varje påstående gäller det samhälle vi lever idag och INTE ett samhälle som kanske funnits en gång eller kommer att finnas i framtiden. Var snäll och ta ställning till alla påståenden. 1= instämmer inte alls, 5= instämmer helt och hållet.

DEL ETT	VILKEN ÄR DIN UPPFATTNING?
1 2 3 4 5	1. Moderskapets syfte är att försäkra barnets bästa.
1 2 3 4 5	2. Kvinnor som har barn bör känna sig förhindrade att skilja sig.
1 2 3 4 5	3. Moderlighet börjar innan man får barn.
1 2 3 4 5	4. En moder behöver inte vara beredd att offra allt för sina barn.
1 2 3 4 5	5. Kvinnor har en naturlig läggning som gör dem särskilt känsliga för barns emotionella behov.
1 2 3 4 5	6. En aktiv yrkeskarriär hindrar en kvinna från att vara en god mor.
1 2 3 4 5	7. Moderlighet börjar när man fått barn.
1 2 3 4 5	8. Det är lika effektivt att delegera barnpassning till kvinnor som till män.
1 2 3 4 5	9. Småbarnsmödrar är sällan fysiskt utmattade.
1 2 3 4 5	10. Barnets bästa är det allra viktigaste i en moders liv.
1 2 3 4 5	11. Kvinnor har en moders instinkt.
1 2 3 4 5	12. Det är naturligt för en kvinna att inte vilja föda barn.
1 2 3 4 5	13. Moderlighet slutar när barnet/barnen har vuxit upp.
1 2 3 4 5	14. Det är i första hand moderns fel om hennes barn utvecklar problem med sin personlighet.
1 2 3 4 5	15. Att ta hand om sina egna barn kräver en särskild instinkt.
1 2 3 4 5	16. Att skaffa barn och ta hand om barn är inte den enda sanna möjligheten till självförverkligande för en kvinna.
1 2 3 4 5	17. Det är i första hand moderns ansvar för att ge sin familj materiellt välstånd och ekonomisk trygghet.
1 2 3 4 5	18. Arbetande mödrar kan inte ta hand om sina barn lika väl som icke-arbetande mödrar.
1 2 3 4 5	19. Moderlighet är oberoende av om man har barn eller inte.
1 2 3 4 5	20. En moder skall alltid vara tillgänglig för att fylla sitt barns grundläggande behov.
1 2 3 4 5	21. På grund av det sätt som kvinnor och män uppfostras utvecklar kvinnor ett särskilt psykologiskt behov för att skaffa och ta hand om barn.
1 2 3 4 5	22. Det är naturligt för en kvinna att inte vilja ta hand om sina barn hela tiden.
1 2 3 4 5	23. Mödrar och fäder har samma föreställningar om barnets bästa.
1 2 3 4 5	24. Faderlighet är oberoende av om man har barn eller inte.
1 2 3 4 5	25. På grund av det sätt som män och kvinnor uppfostras utvecklar- inte män något särskilt psykologiskt behov att skaffa och ta hand om barn.
1 2 3 4 5	26. Att skaffa och ta hand om barn är den enda sanna möjligheten till självförverkligande för en man.
1 2 3 4 5	27. Faderskapets syfte är att försäkra barnens bästa.
1 2 3 4 5	28. Män som har barn bör inte känna sig förhindrade att skilja sig.
1 2 3 4 5	29. Faderlighet börjar innan man får barn.

** Utvecklat av Dr. E. Psouni (1999) och anpassat till svenska språket av E. Psouni. Får inte reproduceras / användas utan tillstånd.

1 2 3 4 5	30. Det är inte naturligt för en man att inte vilja skaffa barn.
1 2 3 4 5	31. Det finns inte någon naturlig läggning hos män som gör dem särskilt känsliga för barns emotionella behov.
1 2 3 4 5	32. En fader behöver vara beredd att offra allt för sina barn.
1 2 3 4 5	33. Det är inte i första hand faderns ansvar för att ge sin familj materiellt välstånd och ekonomisk trygghet.
1 2 3 4 5	34. Det är onaturligt för en man att inte vilja ta hand om sina barn hela tiden.
1 2 3 4 5	35. Småbarnsfäder är ofta fysiskt utmattade.
1 2 3 4 5	36. Det är inte i första hand faderns fel om hans barn utvecklar problem med sin personlighet.
1 2 3 4 5	37. Att ta hand om sina egna barn kräver inte någon särskilt instinkt.
1 2 3 4 5	38. Barnets bästa är inte det allra viktigaste i en faders liv.
1 2 3 4 5	39. Faderlighet slutar när barnen vuxit upp.
1 2 3 4 5	40. En aktiv yrkeskarriär hindrar inte en man från att vara en god far.
1 2 3 4 5	41. Mödrar och fäder har olika föreställningar om barnets bästa.
1 2 3 4 5	42. En fader behöver inte alltid vara tillgänglig för att fylla sitt barns grundläggande behov.
1 2 3 4 5	43. Män har fadersinstinkt.
1 2 3 4 5	44. Arbetande fäder kan inte ta hand om sina barn lika väl som icke-arbetande fäder.
1 2 3 4 5	45. Faderlighet börjar när man får barn.
1 2 3 4 5	46. Det är mer effektivt att delegera barnpassning till män än till kvinnor.

Dina känslor kring ditt barn vid tillfälliga separationer

Använd skattningsskalan här nedan och ange *en* siffra som passar bäst in på dig och hur du känner just nu. Tänk på ditt yngsta barn om du har fler än ett barn, och glöm inte att ta ställning till alla påstående!

1	2	3	4	5
Instämmer absolut inte alls	Instämmer inte alls	Instämmer något	Instämmer helt	Instämmer absolut

- ___ Jag saknar att hålla och gosa med mitt barn, när jag är ifrån honom/henne. (1)
- ___ Mitt barn är mer lyckligt med mig än med barnvakten/förskolepersonalen. (2)
- ___ Barnet blir oroliga/rädda utan sin mamma, när den befinner sig i nya situationer. (3)
- ___ Mitt liv fulländas inte utan en karriär. (4)
- ___ Om ett barn är självständigt och utåtriktad, behöver han/hon inte sin mamma, för att lättare hitta nya kompisar. (5)
- ___ När jag är ifrån mitt barn, undrar jag ofta om hans/hennes fysiska behov (torra blöjor, tillräckligt med mat etc.) är tillfredställda. (6)
- ___ Jag mår så bra, när jag håller om och gosar med mitt barn, så att jag saknar den fysiska närheten till mitt barn när jag är iväg. (7)

- ___ Jag är mer oroad för mitt barns fysiska säkerhet än vad barnvakten/förskolepersonalen är. (8)
- ___ Det kommer att bli svårt för mitt barn att anpassa sig till andra som tar hand om honom/henne. (9)
- ___ Jag skulle sluta arbeta, om meningen var att vara ifrån sitt barn. (10)
- ___ Mitt barn skulle må bra av grupperfarenheten (dagis, förskolor, fritidshem), där dessa ger en socialgemenskap som man inte kan få hemma. (11)
- ___ När jag är ifrån mitt barn, känner jag mig ensam och saknar honom/henne mycket. (12)
- ___ Bara en mamma vet naturligt hur man tröstar sitt barn. (13)
- ___ Barnet kommer troligtvis att bli ledsen när han/hon lämnas till en barnvakt. (14)
- ___ Jag har en utarbetad plan för hur jag skall tillägna mig en karriär inom ett yrke. (15)
- ___ Det är bra för mitt barn att vara ifrån mig så han/hon kan lära sig handla självständigt, med nya människor och nya situationer. (16)
- ___ Jag tycker om att ha mitt barn nära mig hela tiden. (17)
- ___ Jag är bättre på att få mitt barn känna sig trygg än någon annan person. (18)
- ___ Jag tror mitt barn saknar mig när jag låter andra ta hand om honom/henne för en liten stund. (19)
- ___ En karriär eller ett jobb ger mig mycket personlig tillfredställelse. (20)
- ___ Även om mitt barn är lite daltig och orolig när jag går, vet jag att han/hon kommer över det efter några minuter när jag är utom synhåll. (21)
- ___ Jag gillar inte att lämna mitt barn. (22)
- ___ Mitt barn föredrar att vara tillsammans med mig, framför alla andra. (23)
- ___ Mitt barn är rädd och ledsen när han/hon inte är med mig. (24)
- ___ Jag skulle aldrig ångra att flytta fram min karriär för att stanna hemma med mitt barn. (25)
- ___ Mitt barn behöver tid ifrån mig för att utveckla en individualitet på hans/hennes eget sätt. (26)
- ___ När jag är ifrån mitt barn, undrar jag om han/hon gråter eller saknar mig. (27)

- ___ Jag kan inte glädja mig när jag är ifrån mitt barn. (28)
- ___ Jag oroar mig för att mitt barn, inte helt är bekväm i obekanta och främmande situationer, när jag är ifrån honom/henne. (29)
- ___ Barn är väldigt krävande och jag önskar ofta att jag hade mer tid för en karriär. (30)
- ___ Exponering för väldigt många olika människor är bra för mitt barn. (31)
- ___ Jag oroar mig när en annan tar hand om mitt barn. (32)
- ___ Om jag kunde välja mellan att arbeta heltid och ta hand om mitt barn, skulle jag välja att vara hemma med mitt barn. (33)
- ___ Det finns tillfälle då yngre barn behöver vara med andra människor förutom deras mamma. (34)
- ___ När jag är ifrån mitt barn oroar jag mig för om barnvakten/ förskolepersonalen kan lugna och trösta mitt barn när han/hon är ensam och ledsen. (35)

Erfarenheter av nära relationer

Följande påståenden handlar om hur du känner dig i kärleksrelationer. Dessa påståenden behandlar hur du i allmänhet uppfattar relationer, inte bara vad som kanske kan gälla i din nuvarande relation, utan andra erfarenheter kring nära relationer. Svara på varje påstående genom att ange hur väl du instämmer med det. Skriv en siffra på raden före varje påstående, använd följande skattningsskala:

instämmer inte alls			neutral				instämmer helt
1	2	3	4	5	6	7	

- ___ Jag föredrar att inte visa min partner vad jag känner innerst inne. (1)
- ___ Jag oroar mig för att bli övergiven. (2)
- ___ Det känns mycket bra för mig att vara nära min partner. (3)
- ___ Jag oroar mig en hel del för hur det skall gå med mina relationer. (4)
- ___ Det är just när min partner kommer för nära som jag vill dra mig undan. (5)
- ___ Jag är orolig för att en partner inte skall bry sig om mig i samma utsträckning som jag bryr mig om honom/henne. (6)
- ___ Jag känner mig besvärad när en partner vill komma mycket nära. (7)

___ Jag oroar mig en hel del över att förlora min partner. (8)

instämmer inte alls			neutral			instämmer helt
1	2	3	4	5	6	7

___ Jag tycker inte det är behagligt att öppna mig helt och hållet inför en partner. (9)

___ Jag önskar ofta att min partners känslor för mig vore lika starka som mina känslor för honom/henne. (10)

___ Jag vill komma nära min partner men drar mig ändå tillbaka gång på gång. (11)

___ Jag vill ofta känna mig helt och hållet förenad med en partner och detta skrämmer ibland bort honom/henne. (12)

___ Jag blir orolig när en partner kommer mig allt för nära. (13)

___ Jag bekymrar mig för att bli ensam. (14)

___ Jag tycker det känns tryggt att dela mina privata tankar och känslor med min partner. (15)

___ Min önskan att komma mycket nära skrämmer ibland folk. (16)

___ Jag försöker undvika att komma alltför nära min partner. (17)

___ Jag behöver ofta veta att jag är älskad av min partner. (18)

___ Jag tycker det är förhållandevis lätt att komma nära min partner. (19)

___ Ibland känner jag att jag tvingar min partner att visa mer känslor, mer engagemang. (20)

___ Jag tycker det är svårt att låta mig själv bli beroende av min partner. (21)

___ Jag bekymrar mig inte ofta över att bli övergiven. (22)

___ Jag föredrar att inte komma för nära min partner. (23)

___ Om jag inte kan få min partner att visa intresse för mig, blir jag irriterad och arg. (24)

___ Jag berättar i stort sett allting för min partner. (25)

___ Jag tycker inte att min partner vill ha lika mycket närhet som jag vill. (26)

___ Jag diskuterar ofta mina problem och angelägenheter med min partner. (27)

___ När jag inte är engagerad i en relation känner jag mig ängslig och osäker. (28)

___ Det känns tryggt för mig att vara beroende av en partner. (29)

___ Jag blir besviken om min partner inte är tillgänglig så ofta som jag skulle önska. (30)

instämmer inte alls				neutral				instämmer helt
1	2	3	4	5	6	7		

___ Jag har inget emot att be en partner om tröst, råd och hjälp. (31)

___ Jag blir besviken om en partner inte finns där när jag behöver honom/henne. (32)

___ Det är till stor hjälp att jag kan vända mig till en partner när jag behöver det. (33)

___ När en partner tycker illa om mig känner jag mig värdelös. (34)

___ Jag vänder mig till min partner i många angelägenheter inklusive att få stöd och tröst. (35)

___ Jag tycker mycket illa om när min partner är ute på egen hand och borta från mig. (36)

Ett stort tack för din tid och medverkan!

Tina Nilsson